

Д. О. Грецька,
аспірантка
Запорізький національний
університет
Науковий керівник:
кандидат філологічних наук,
доцент Бережна М. В.

АНТОНОМАЗІЇ У РОМАНІ Т. ПРАТЧЕТТА ТА Н. ГЕЙМАНА «ДОБРІ ПЕРЕДВІСНИКИ» ТА ЙОГО ПЕРЕКЛАДІ

Грецька Д. О. (наук. кер.: канд. філол. наук, доц. Бережна М. В.). Антономазії у романі Т. Пратчетта та Н. Геймана «Добрі передвісники» та його перекладі.

У статті розглядається антономазія, як підвид окказіоналізму, новоутворене алюзивне характеристичне ім'я власне в художньому тексті жанру фентезі. Відзначається, що антономазія використовується у досліджуваному матеріалі для досягнення сатиричного чи іронічного впливу. Актуалізовано підходи до визначення поняття антономазії та її класифікації. Також досліджено різні типи антономазій, їх роль і структурний склад у романі Террі Пратчетта та Ніла Геймана «Добрі передвісники». Розглянуто способи перекладу цих одиниць в українському перекладі роману та обґрунтовано вибір перекладачем певних перекладацьких трансформацій. Відзначається вплив різних способів відтворення цього стилістичного засобу на ефект його сприйняття у художніх творах жанру фентезі.

Ключові слова: антономазія, ім'я власне, алюзивне ім'я власне, антропонім, авторський неологізм.

Грецькая Д. О. (науч. рук.: канд. филол. наук, доц. Бережная М. В.). Антономасии в романе Т. Пратчетта и Н. Геймана «Благие знамения» и его переводе.

В статье рассматривается антономасия, как подвид окказионализма, новообразованное аллюзивное характеристичное имя собственное в художественном тексте жанра фэнтези. Отмечается использование антономасии в исследуемом материале для достижения сатирического или иронического эффекта. Актуализированы подходы к определению понятия антономасия и ее классификации. Также исследованы различные типы антономасий, их роль и структурный состав в романе Терри Пратчетта и Нила Геймана «Благие знамения». Рассмотрены способы перевода этих единиц в украинском переводе романа, и обоснован выбор переводчиком определенных переводческих трансформаций. Отмечается влияние различных способов воссоздания этого стилистического средства на эффект его восприятия в художественных произведениях жанра фэнтези.

Ключевые слова: антономасия, авторский неологизм, антропоним, имя собственное, аллюзивное имя собственное.

Hretska D. (academic mentor Doc. M. Berezhna). Antonomasia in Good Omens by T. Pratchett and N. Gaiman and its translation.

This article is devoted to the antonomasia as a subcategory of occasionalism, a newly formed allusive characterizing proper name in the fiction text of the fantasy genre. The usage of antonomasia for achieving a satirical or ironic effect in the studied material is noted. I address the approaches to the definition of antonomasia and its classification. In the paper, I study different types of antonomasia, their role and structure in Terry Pratchett and Neil Gaiman's Good Omens. In addition, the methods of rendering for these units in Ukrainian translation were studied and the translator's choice of certain translation transformations was justified. I observe the influence of different translation methods of antonomasia on the perceptual effect in fantasy text.

Key words: antonomasia, proper name, allusive proper name, anthroponym, author's neologism.

Постановка проблеми. Здійснення якісного та адекватного перекладу «аномальних» явищ (безеквівалентних лексичних, морфологічних, синтаксичних та інших одиниць мови) в художній літературі в цілому, і в жанрі фентезі зокрема, є однією з найбільш актуальних проблем сучасного перекладознавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями в області ономастики займалися багато вчених, серед яких такі як: В. М. Калінкін, Ю. А. Карпенко, Н. В. Подольська, О. В. Суперанська, Д. І. Еромолівич, Е. І. Ханпіра та інші. Дослідження ужиткових та літературних імен власних, українських та іншомовних займає важливу нішу у філології. Одним із тих, хто заклав теоретичне підґрунтя для дослідження новоутворень в ономастиці був Е. І. Ханпіра у своїх роботах «Об окказиональном слове и окказиональном словообразовании» та «Окказиональные элементы в современной речи» [12]. Він розглядає шляхи формування окказиональної лексики та підходи до її класифікації. Саме його класифікацією новоутворень за мовними рівнями використовуємо в роботі.

Тему імен власних опрацьовувала також і О. В. Суперанська, створивши загальну теорію імені власного та розробивши в ході свого дослідження підходи до класифікації цих одиниць за їхнім значенням. Д. І. Еромолівич розглядав імена власні крізь призму міжкультурних зв'язків та працював над підходами до перекладу імен власних [4]. Саме він сформував принципи стратегії перекладача при передачі імен власних. Основи сучасної української ономастики заклав В. М. Калінкін. У своїй роботі «Теоретичні основи поетичної ономастики» він розглядав особливості функціонування імені власного в художній літературі [7]. Інший науковий діяч — Ю. О. Карпенко, є одним із тих українських

дослідників, хто присвятив свою діяльність вивченню ономастики. У роботах він акцентує увагу на істотній і функціональній відмінності власних і загальних імен, а також на їх мовних особливостях [8].

Щодо останніх досліджень, які проводились в цій області, можна виокремити статтю Г. Чеснокової та А. Михайловської «Власні імена в англійській художній літературі» [13]. У статті досліджуються власні імена в контексті культури та розглядається, чим саме автор керується при виборі імені власного для персонажів художнього твору та значення, яке їм надається. Окремо слід відзначити дисертацію М. В. Бережної «Ономастикон романів Дж. К. Ролінг циклу «Гаррі Поттер» в українському та російському перекладах» [1]. Ця робота перегукується із темою нашого дослідження, оскільки розглядаються ті ж питання: значення імені власного у художньому творі, шляхи утворення та адекватного перекладу без втрати екстралінгвістичної інформації. Схоже дослідження антономазії як образного засобу вираження авторської мови (на матеріалі роману Шарлотти Бінгхем *The White Marriage*) провела в своїй статті Ю. О. Гайденок [2]. Наше ж дослідження базується на матеріалі, який у українському просторі ще не розглядався достатньо повно.

Втім, відповісти на всі питання, які перед нами ставить сучасне перекладознавство, було б неможливо без досліджень прагматики антономазії, як стилістичного засобу. Це питання розглядається в роботах Н. О. Герцовської та К. Возняк [3], а також О. В. Ємця «Прагматичний ефект антономазії у художньому тексті» [5]. Таким чином, наша робота продовжує низку досліджень в ономастиці з вивчення промовистих імен власних у жанрі фентезі та способів їх адекватного перекладу не просто як окремих одиниць, а як унікального комплексу імен, що створюють неповторну «систему координат» для твору. Ця система є необхідним стилістичним засобом в арсеналі будь-якого автора з часів Толкієна. Сучасні науковці давно говорять про те, що фентезі як жанр вирізняється своїми засобами з-поміж інших жанрів художньої літератури (зокрема, виділяють використання антономазії). Ця ж теза висувається в статті Ю. Зайченко «Фентезі як жанр сучасної художньої літератури» [6]. Питаннями стилістики фентезі також займаються такі сучасні британські та американські науковці, як С. Мендела, Дж. Е. Слассер.

Оскільки найуспішніші в фінансовому плані твори фентезі завжди чекає екранізація, це ставить перед перекладачем нові виклики щодо перекладу аудіомедіального контенту в ретроспективі «серія книг — серія фільмів — серіал». А. І. Мессерлі розглядає ці та інші питання

у своїй статті «Особливості передачі ономастикону літературних та кінотворів у перекладі» [10]. Матеріал нашого дослідження також втілений у вигляді міні-серіалу, що робить його перспективним для дослідження.

Мета дослідження: визначити особливості використання та перекладу антономазій в романі Террі Пратчетта та Ніла Геймана «Добрі передвісники» і його перекладі українською мовою.

Виклад основного матеріалу. В літературі сьогодення один із найбільших і найприбутковіших секторів займає література жанру фентезі. Вона також є цікавою для вивчення динамічних змін у мові, а особливо найпродуктивнішого, найрухомішого її пласту — лексичного, оскільки саме в даному жанрі найчастіше є потреба в новоутвореннях, коли автор має за мету описати щось, чого не існує в реальному світі. Найбільш новаторські зміни спостерігаються зазвичай у таких новоутвореннях як okazіоналізми, оскільки вони або являють собою щось абсолютно нове, або змушують переосмислити вже існуючі в мові лексеми. У цій роботі розглядаємо підвид okazіоналізмів — антономазії, аби прослідкувати, як в промовистих іменах власних народжуються нові смисли, відображаючи реалії, притаманні лише певному вигаданому всесвіту.

Актуальність роботи обумовлена дедалі вищим інтересом, як до жанру фентезі взагалі, так і до творів Террі Пратчетта та Ніла Геймана зокрема. Автори є одними із найпопулярніших письменників в цьому жанрі. Так, наприклад, книги Террі Пратчетта становлять один відсоток від усіх книг проданих в Британії, що робить його одним із найбільш впізнаваних авторів у світі. Книга, яка послужила матеріалом до цього дослідження, була номінована на «Всесвітню премію фентезі». Інший співавтор роману — Ніл Гейман — британський письменник-фантаст, автор багатьох графічних романів, коміксів та кіносценаріїв у жанрі фентезі. Він лауреат премій «Г'юго», «Неб'юла» та «Брема Стокера», медалей Ньюбері та Карнегі, а в 2013 року Гейман отримав Британську національну літературну премію.

У 2019 році роман був екранізований студіями *Amazon Studios* та *BBC Studios*. В екранізації взяли участь актори першої величини: Девід Теннант, Майкл Шин, Бенедикт Камбербетч та інші. Вона номінована на численні нагороди, та вже отримала *Comedy.co.uk Awards*, а саме *Best TV Comedy Drama* та *Best Comedy of the Year*. Перший переклад українською мовою був виконаний у 2018 році Бурштиною Терещенко та Олесем Петіком для видавництва *KM Publishing*.

Як уже зазначалося, антономазії в творах фентезі відіграють важливу сюжетоутворюючу роль. Антономазія — різновид окаяніалізму, так зване характеристичне ім'я власне (сміслові ім'я). Сміслові ім'я — це своєрідний троп, рівнозначний певною мірою метафорі і порівнянню і використовуваний в стилістичних цілях для характеристики персонажа або соціального середовища. В роботі розглядаємо характеристичне ім'я власне як підвид окаяніалізму, оскільки в літературі жанру фентезі імена власні та прізвиська дуже часто є новоутвореннями, сформованими автором або за новою моделлю, або за узуальними моделями, які лише додають нові смисли до вже існуючих значень. В реальному житті такі імена власні, зазвичай, не використовуються та не є характеристичними. В досліджуваному матеріалі антономазії використовуються для створення сатиричного ефекту, підкреслюють чи висміюють певні риси характеру, біографії чи походження персонажа.

В роботі спираємось на класифікацію новоутворень за мовними рівнями авторства Е. Ханпери, у викладі Н. Г. Бабенко. Ця класифікація дозволяє визначити, на якому рівні автор вкладає в ім'я власне найбільше інформації і визначити, чи вірно передано її у перекладі та через які трансформації. Аджі, як влучно зазначено було Г. Чесноковою та А. Михайловською «під час вибору імені для свого персонажа письменник звертає увагу на його фонемний і морфемний склад, які здатні передати додатковий емоційно-експресивний відтінок. Водночас автор орієнтується на реальний іменник, загальноприйнят у культурі формулу, за допомогою якої можна передати інформацію про національний, віковий, соціальний стан героя» [14, с. 138].

Перша група у класифікації — фонетичні новоутворення, які «народжуються в тому випадку, коли автор пропонує в якості новоутворення який-небудь звуковий комплекс, вважаючи, що цей комплекс передає, містить певну семантику, яка обумовлена фонетичними значеннями звуків, його складових» [1, с. 9]. Найчастіше складові фонемні — це вигуки, які мають базові значення, такі як передача емоцій: страх, здивування, злість чи захоплення.

Наступна група — лексичні новоутворення, які «утворюються у більшості випадків комбінацією різних узуальних основ і афіксів у відповідності до словотворчої норми чи у певній суперечності до неї» [1, с. 10]. В залежності від ступеня новаторства, дане утворення може бути складене за продуктивною чи непродуктивною моделлю словотворення, відповідно до історичної норми, чи всупереч їй.

Далі — граматичні новоутворення, які «являють собою утворення, в яких з погляду узусу у конфлікті знаходяться лексична семантика і

граматична форма» [1, с. 10]. Таким чином, те що є неприйнятним в загальноприйнятій системі мови є популярним інструментом внесення комічного в художній текст, якісно збагачуючи його, завдяки творчому розвитку мовних інструментів.

Семантичні новоутворення «є результатом появи семантичних прирощень, які істотно змінюють семантику початкової узуальної лексеми, використаної в художньому контексті» [1, с. 10]. Іншими словами, це ті новоутворення, які, хоча й не створюють принципово нової лексичної одиниці, настільки суттєво перетворюють вже наявне семантичне значення, що змушують по новому оцінювати узуальне значення, або ж додають нове смислове значення в даному художньому контексті. Зауважимо, що коло семантичних okazіоналізмів окреслити значно важче, ніж лексичних або граматичних, оскільки практично кожне естетично навантажене слово художнього тексту характеризується смисловими утвореннями. Часто, саме вони формують загальне враження та обумовлюють сприйняття матеріалу в цілому, чи допомагають вирізнити тексти автора, з-поміж інших, що творять в одному жанрі.

Окремо слід зазначити, що в досліджуваному нами матеріалі найчастіше зустрічалось поєднання семантичних та лексичних новоутворень в одному імені власному за моделлю — «ім'я та прізвище», таким чином формуючи єдине ціле, яке влучно передавало унікальність даного персонажа та характеризувало його.

Дані категорії найчастіше зустрічаються в матеріалі цього жанру, втім є й інші, куди менш численні, проте не менш важливі. Наприклад, можна вирізнити okazіональні поєднання слів, сполучуваність яких в узусі неможлива, оскільки суперечить закону семантичного узгодження внаслідок відсутності спільних сем у їх лексичних значеннях. З них, окремо можна розглянути ті словосполучення, які обумовлені стійкими словосполученнями й базуються на обіграванні вже наявних в мовленні моделей, додаючи певні алюзії та екстралінгвістичну інформацію. Е. Ханпіра визначає їх як фразеологічні новоутворення.

Е. Ханпіра також вважає за необхідне виділяти й синтаксичні новоутворення, визначаючи їх як конструкції з okazіональним управлінням або порядком слів [13].

Є. Г. Ковалевська вважає за доцільне виділяти так звані стилістичні новоутворення. «Відступ від норми, обумовлений різними факторами, пов'язаними зі вживанням різнорідних мовних одиниць: діалектизми у мові мовця чи автора тексту, що не є носієм діалекту, жаргонізми, просторіччя в мові мовця, що володіє літературною мовою, іншомовні

слова в мові людини певної національності й т. д. Саме такі чужорідні мовні одиниці в однорідному стилістичному тексті, в одноплановому з точки зору відбору мовних одиниць мовленні можуть вважатися стилістичними оказіоналізмами» [10, с. 10]. Відносно ж імен власних, розуміємо це визначення таким чином, що імена власні, стилістичне навантаження яких якісно відрізняється від основного масиву, відносимо до стилістичних новоутворень.

Слід зазначити, що в досліджуваному нами матеріалі, найчастіше зустрічались саме лексичні, граматичні та семантичні антономазії. Розглянемо кілька прикладів:

Англ. *“I think it was a bit of an over-reaction, to be honest,” said the serpent. “I mean, first offence and everything. I can’t see what’s so bad about knowing the difference between good and evil, anyway.”*

“It must be bad,” reasoned Aziraphale, in the slightly concerned tones of one who can’t see it either, and is worrying about it, “otherwise you wouldn’t have been involved” [15, p. 7].

Укр. «— Як на мене, це було аж надто жорстко. Перше порушення і все таке. І взагалі, що аж такого жахливого у вмінні розрізнати добро і зло?

— Ну, у цьому **мусить** бути щось погане, — промовив Азирафаїл таким тоном, ніби не може осягнути логіку події і дуже з цього збентежений, — Інакше **ти** не мав би до цього стосунку» [12, с. 15].

В даному прикладі ми звертаємо увагу на мовну одиницю *Aziraphale*, яка є унікальним іменем власним одного із головних героїв, янгола Східної Брама Едему. Сам письменник, пояснював утворення даного імені шляхом сполучення «реальних інгредієнтів», отриманих з цілого ряду імен янголів із релігійних книг, таких як Біблія та Коран (*Jibril, Mikhail, Azrael, Israfel, Raphael, Gabriel, Michael, and Uriel*). Автор оперує мовними одиницями на фонографічному рівні, оскільки на основі наявних імен янголів та архангелів створює абсолютно нове алюзивне ім'я. Втім, ми бачимо що сполучні компоненти для даного імені власного не є узуальними основами в чистому вигляді, а є модифікованими компонентами реальних імен власних, які б викликали асоціацію з існуючими в культурі та літературі іменами. Одиниця утворена сполученням модифікованої основи *Raphael* (один із семи святих архангелів (архистратигів)) та додавання передуючого елемента *Azi*, як у випадку з іменем *Azrael* (в мусульманській міфології — янгол смерті, один з чотирьох головних янголів (разом з Джабраїлом, Мікаїлом і Ісрафілом). Слід відзначити, що в той час як архангел Рафаїл є цілителем і втіленням любові Божої, Азраїл за легендою був

звичайним янголом, але проявив твердість, зумівши вирвати із землі, що чинила опір, глину для створення Адама, за що був призначений тим, що головує над смертю. Отже, керуючись даною інформацією, ми можемо зробити висновок, що персонаж є добрим по своїй суті, але рішучим та сміливим. Дані припущення підтверджуються сюжетом, коли персонаж виказує такі якості, ставши на бік людства у війні між добром і злом, конфронтуючи зі своїм «вищим начальством» та можливо, навіть Богом, що точно потребує рішучості та доброго серця.

Розглядаючи переклад, ми бачимо що перекладач використав таку перекладацьку трансформацію як практична транскрипція. Часто, використання даної трансформації в перекладі приводить до втрати екстралінгвістичної інформації, та в цьому випадку такого не сталося, оскільки при перекладі релігійних текстів використовувалась та ж сама трансформація, або історичний відповідник, який формувався з часом. Тож в українських перекладах релігійних текстів імена цих персонажів є співзвучними, а отже зберігають смисли, вкладені автором. Таким чином читачі, знайомі із фоновою інформацією про класичних персонажів, зможуть асоціювати її із новоствореним персонажем.

Розглянемо інший приклад:

Англ. *“Funny thing is,” said Crawly, “I keep wondering whether the apple thing wasn’t the right thing to do, as well. A demon can get into real trouble, doing the right thing.” He nudged the angel. “Funny if we both got it wrong, eh? Funny if I did the good thing and you did the bad one, eh?”* [15, p. 8].

Укр. «— А знаєш, що цікаво? — порушив мовчанку Кров-Лий. — Мене також непокоїть, чи не була раптом уся ця історія з яблуком правильним вчинком. Адже демон може трапити ще в ту халепу за правильні вчинки. . . — він штурхнув янгола. — Кумедно буде, якщо ми обидва помилилися, еге ж, якщо ти вчинив зло, а я — добро!» [12, с. 17].

В даному прикладі ми звертаємо увагу на мовну одиницю *Crowley*, яка є іменем власним одного із головних героїв, того самого демона, який спокусив Єву. За сюжетом, спочатку персонажа звали *Crawley*, що походить від дієслова *crawl* «повзати, плазувати». В цьому випадку ми бачимо певну гру слів, що передає характеристику персонажа (*Янгол, якого не те щоб скинули, Він радше Сам Плавно Сповз Униз*) на початку книги, та його передісторією, як янгола, який в образі змія спокусив Єву, адже змії саме повзають. Таким чином, ім'я вказує на сутність персонажа, його справжню натуру.

Крім очевидного підтексту імені, є також і прихований пласт значення: алюзія на Алістера Кровлі (англ. *Aleister Crowley*)

англійського окультиста, поета, містика і церемоніального мага, головного розробника релігійної філософії Телеми. Хоча автори в одному з інтерв'ю стверджували, що насправді ця історична постать не була прообразом для створення персонажа, все ж, оскільки Алістер Кроулі є досить відомою постаттю, багато англomовних читачів асоціювали його саме з ним, особливо беручи до уваги, що ініціали демона виглядають як *A. Crowley*.

Отже, перед нами є характеристичне ім'я власне, котре є новоутворенням, створене шляхом комбінування узуальних основ і таким чином може бути класифіковане як лексична антономазія.

Розглядаючи переклад, ми бачимо що перекладач спочатку використав функціональну заміну, зігравши на співзвуччі англійського *Crawly*, і замінив його на «Кров-Лий», аби відтворити сутність демона, які в уявленні християн мають бути жорстокими та злими сутностями. На нашу думку, це дуже вдале рішення, оскільки рідко можливо зберегти фонетичну форму і смисл кореневої морфемі. Тут відбувається заміна значення, прийнятна у широкому контексті.

Пізніше, коли демон змінив своє ім'я за текстом роману на *Crowley*, бо вважав, що старе ім'я не личить йому, перекладач використав таку трансформацію як практична транскрипція. Нажаль, в цьому випадку екстралінгвістична інформація, вкладена в ім'я власне, не зберігається при перекладі через брак фонових знань у читача українського тексту. Таке рішення, скоріше за все, викликане загальною концепцією очуження перекладу і бажанням зберегти єдність в іменах в оригіналі та перекладі, навіть за умови втрати деяких відтінків смислу.

Розглянемо наступний приклад:

Англ. *"It didn't matter what the four had called their gang over the years, the frequent name changes usually being prompted by whatever Adam had happened to have read or viewed the previous day (the Adam Young Squad; Adam and Co.; The Hole-in-the-Chalk Gang; The Really Well-Known Four; The Legion of Really Super-Heroes; The Quarry Gang; The Secret Four; The Justice Society of Tadfield; The Galaxatrons; The Four Just Persons; The Rebels). Everyone else always referred to them darkly as Them, and eventually they did too"* [15, p. 320].

Укр. *«Мало хто зважав на те, як саме ця четвірка називала себе. Назви змінювались настільки ж часто, наскільки нові книги чи фільми, прочитані чи переглянуті напередодні, займали увагу Адама (Загін Адама Янга; Адам і Його Команда; Насправді Відома Четвірка; Легіон Справжніх Супергероїв; Банда з Кар'єру; Таємна Четвірка; Тадфілдська Ліга Справедливості; Галаксотрони; Четверо*

Справедливих Осіб; бунтарі). Натомість усе містечко похмуро називало їх «Оті» — тож, зрештою, вони й самі почали себе так називати» [12, с. 143].

Звертаємо увагу на використання займенника *Them* у функції назви для групи дітей, які були близькими друзями і увесь вільний час проводили разом; лідером групи є Адам, сам Антихрист. Оскільки використання форми займенника у непрямому відмінку не характерне для групи імен власних, можемо сказати, що перед нами граматична антономазія. Дане ім'я власне, вступаючи в протиріччя із правилами граматики, набуває певного гумористичного відтінку, що стилістично вирізняє його на фоні інших. І це цілком логічно, адже мова йде, здавалось би про самого Антихриста і його поплічників, але оскільки вони, як виявилось, майже нічим не відрізняються від звичайних дітей, і все чого вони бажають — відсутність уроків та вічні канікули, а аж ніяк не хаос і кінець світу, то гумор тут цілком доречний.

Також бачимо тут кілька імен власних, якими вони самі себе називали. Маємо зазначити, що ці імена вирізняються із масиву досліджених прикладів. Більшість імен власних в романі належать до нейтрального чи високого стилю, оскільки є алюзіями на релігійні джерела. Назви ж, які бачимо тут, навпаки є частиною попкультури. Вони є алюзіями на відомі книжки, фільми, франшизи. Наприклад, *The Justice Society of Tadfield* відсилає нас до *Justice Society of America* — команди супергероїв з коміксів *DC*; *The Four Just Persons* — до трилера *The Four Just Men*; *The Hole-in-the-Chalk Gang* — до фільму *Butch Cassidy and the Sundance Kid* про Буча Кессіді на прізвисько *Hole in the Wall*, знаменитого ватажка банди; *Adam and Co* — до серії книг як от *Nancy Drew and Company*, або *Tom Sawyer & Co*; *The Really Well-Known Four* — до коміксів про *Fantastic Four* від *Marvel*; *The Legion of Really Super-Heroes* — до команди супергероїв *Legion of Super-Heroes* у коміксах *DC*; *the Adam Young Squad* — до *Suicide Squad*; *The Quarry Gann* — до цілої низки фільмів в дусі *street-gang* і гангстерських фільмів; *The Galaxatrons* — до пригод персонажа коміксів *Ultron* від *Marvel*, а *The Rebels* наводить на думки про франшизу *Star Wars* із її повстанцями. Таким чином ми бачимо як автор за допомогою імен власних створює ефект протиставлення двох світів: небесного і людського. Отже, ми маємо підстави вважати дані приклади стилістичними антономазіями.

Розглядаючи переклад, ми бачимо що було використано такий прийом як калька. Хоча, ступінь протиріччя, в яке вступають семантика і граматична форма в даних мовних одиницях перекладу не такий високий як в оригіналі, маємо певну співзвучність з усталеною формою

висловлювання за моделлю «Знову *оті* дров наламали». Це додає перекладу бажаного гумористичного відтінку, компенсуючи втрачене. Що ж до стилістичних антономазій, перекладач загалом успішно зберігає алюзію, завдяки концепції очуження, яка в більшості випадків використовується для перекладу фільмів та коміксів *Marvel*. Втім, переклад *The Rebels* як *бунтарі* відрізняється від інших, втрачаючи алюзивність і переходячи з класу антономазій у загальні іменники. Пропонуємо для цієї одиниці варіант перекладу «Повстанці», по аналогії з тим, як група бунтарів із «Зоряних Війн» називалася в українському перекладі. Вважаємо такий варіант семантично і стилістично ближчим до оригіналу.

Розглянемо такий уривок:

Англ. *"If you ask me," Crowley said to his counterpart, "he's too bloody normal"* [15, p. 69] (*talking about Warlock Dowling*).

Укр. «— *Якщо питаєш моєї думки... Він якийсь аж занадто нормальний, — сказав він янголові*» [12, с. 85] (*говорячи про Мольфара Даулінга*).

У цьому випадку звертаємо увагу на ім'я *Warlock*, яке можна перекласти «чаклун, чарівник, маг». Персонаж — це біологічна дитина містера та місіс Янг, але він виростає дитиною американського культурного аташе містера Даулінга. Демон Кроулі мав намір замінити сина аташе на Антихриста, але внаслідок помилки підміняє Антихриста на сина Янга. Таким чином, біологічний син Янга виявляється на місці сина культурного аташе. Ідея дати дитині ім'я *Warlock* належить пособниці демона Кроулі, чорниці-сатаністці, яка вважала, що ця дитина — Антихрист. Таке ім'я і справді б підійшло, але в реальності хлопець не був лихим, не мав магічних здібностей. Скоріше, він виріс куди більш звичайним, ніж хотілось би його батькам та вищим силам. Отже, в даному випадку до звичного значення слова, додалось ще кілька пластів значень, обумовлених ситуацією, досить сатиричною за своєю суттю. І мовна одиниця, яка за своєю усталеною семантикою мала яскраво виражене негативне значення, виявилась значно пом'якшеною. Таким чином, ми маємо справу із семантичною антономазією.

Розглядаючи переклад, можемо сказати, що в українському варіанті перекладу використали таку перекладацьку трансформацію як функціональний аналог. Серед гуцулів мольфаром називають наділену надприродними здібностями людину, на зразок знахаря, чарівника або народного мага. До певної міри гуцульські мольфари є відповідниками козацьких характерників. Походження слова «мольфар» неясне, припускають запозичення з романських мов: пор.

італ. *malfare* — «робити зло». Тож, семантично ми можемо назвати таку заміну адекватною, втім мольфари — це маги певної географічної місцевості, і питання використання одомашнення для імен завжди було суперечливим. Втім, беручи до уваги, що даний твір є гумористичним, як і сама ситуація, ми вважаємо даний варіант перекладу адекватним.

Висновки. У роботі досліджено антономазії в книзі Террі Пратчетта та Ніла Геймана «Добрі передвісники» та їх перекладі українською мовою, який був виконаний Бурштиною Терещенко та Олесем Петіком. Для дослідження відібрано 64 лексичні одиниці методом рандомної вибірки. У ході дослідження було виявлено, що найбільш чисельними є семантичні антономазії (86%); дещо менша категорія — лексичні антономазії — (12%); найменш численні категорії — граматичні та стилістичні антономазії (по 1% кожна). Можемо зробити висновок, що в романі автори найбільш широко експлуатують вже існуючі мовні одиниці, використовуючи їх для створення алюзивного ефекту імен власних з додаванням нових відтінків значень, які зазвичай диктуються ситуацією і контекстом. Такі прийоми допомагають створити комплексне уявлення про новостворених персонажів та додати глибини в їх характери. Також часто використання даного прийому створює і гумористичний ефект. Лексичні антономазії є іменами головних героїв першого плану, в більшості випадків міфологічних істот. Саме тому більшість лексичних антономазій утворені тут шляхом комбінації узуальних основ, що семантично пов'язані з релігією та міфологією.

Розглядаючи український переклад, можемо сказати, що практична транскрипція використовувалась в 52% випадків, калька — в 30%. Менш численні випадки стосувались функціональної заміни — 13% та транспозиції імені з ресурсів приймаючої мови — 5%. Найменш використовуваною виявилась семантична експлікація — 3%. Поширеність таких перекладацьких трансформацій як практична транскрипція та калька обумовлена тим, що при перекладі популярних творів із великою фан базою та екранізаціями важливо зберігати певну єдність перекладу імен власних, хоча б головних персонажів, а це можливо лише за використання даних прийомів. Використання ж функціональної заміни та транспозиції бачимо лише при передачі імен другорядних та епізодичних персонажів. Таким чином український переклад набуває національного колориту та вдало передає гумористичну складову імен власних.

Перспективи подальших пошуків у даному напрямку бачимо у детальному дослідженні перекладів екранізацій даного твору, оскільки

аудіо-медіальний контент має свої специфічні особливості перекладу і також являє собою проблему перекладу.

Список використаної літератури

1. Бабенко Н. Г. Окказиональное в художественном тексте. Калининград: Калининградский государственный университет, 1997. 84 с.
2. Бережна М. В. Антропонімія дитячої літератури жанру фентезі // Запорізький національний університет. Нова філологія. Збірник наукових праць. № 27. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2007. С. 142–148.
3. Гайденко Ю. О. Антономазія як образний засіб вираження авторської мови (на матеріалі роману Шарлотти Бінгхем “The White Marriage”) // Science and Education a New Dimension. Philology. № 37. Issue 137. Budapest, 2017. P. 18–21.
4. Герцовська Н. О., Возняк К. Anthonomasia as a stylistic of creating pragmatic effect of speech // Міжнародний науковий журнал “Освіта і наука” № 24 (1). Мукачєво-Ченстохова: РВВ МДУ; Академія ім. Я. Длугоша, 2018. С. 103–106.
5. Ермолович Д. И. Имена собственные на стыке языков и культур. Москва: Р. Валент, 2001. 200 с.
6. Ємець О. В. Прагматичний ефект антономазії у художньому тексті // Актуал. пробл. філології та перекладознавства : зб. наук. пр. / Хмельниц. нац. ун-т, Ф-т міжнар. відносин. № 6, ч. 3. Хмельницький: ХмЦНП, 2013. С. 80–85.
7. Зайченко Ю. Фентезі як жанр сучасної художньої літератури // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Філологія (мовознавство). № 21. Вінниця, 2015. С. 252–256.
8. Калінкін В. М. Теоретичні основи поетичної ономастики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня. докт. філол. наук: 10.02.02; 10.02.15; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2000. URL: <http://disser.com.ua/contents/6271.html>
9. Карпенко Ю. О. Про методологію та методику ономастики як науки // Записки з українського мовознавства (Opera in linguistica ukrainiana). № 18 Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2009. С. 282–289.

10. Ковалевская Е. Г. Вопрос об узуальном и окказиональном в лингвистической литературе // Узуальное и окказиональное в тексте художественного произведения. Л: ЛГПИ имени А. И. Герцена, 1986. С. 6–10.
11. Мессерлі А. І. Особливості передачі ономастикону літературних та кіно творів у перекладі // Актуал. пробл. філології та перекладознавства : зб. наук. пр. Хмельниц. нац. ун-т, Ф-т міжнар. відносин. № 6, ч. 3. Хмельницький: ХмЦНП, 2013. С. 155–162.
12. Пратчетт Т., Гейман Н. Добрі передвісники. Київ: KM Publishing, 2018. 472 с.
13. Ханпира Э. Окказиональные элементы в современной речи // Стилистические исследования на материале современного русского языка. Москва: Наука, 1972. С. 245–318.
14. Чеснокова Г., Михайловська А. Власні імена в англомовній художній літературі // «Південний Архів» збірник наукових праць. Філологічні науки. № 69. Херсон: Херсонський державний університет, 20017. С. 137–140.
15. Pratchett T., Gaiman N. Good Omens: The Nice and Accurate Prophecies of Agnes Nutter, Witch. London: William Morrow, 2006. 400 p.